

aktivnosti so bile povezane s tem, kako pogosto so se otroci in starejši v medgeneracijski situaciji povezali, da bi dosegli skupni cilj. Pri teoretično osnovanem programu so udeleženci posedeni tako, da se generaciji za mizo izmenjujeta. Medgeneracijski pari imajo na voljo skupne materiale, spodbujevalci pozivajo udeležence, naj si pripovedujejo zgodbe in prevzamejo vloge ter spodbujajo vključenost. Vse to podpira interakcijo z medgeneracijskim partnerjem. Aktivnosti v tradicionalnem programu so bile predstavljene tako, da je bilo tiho opazovanje najprimernejši odziv, zato je bil cilj medgeneracijske interakcije težje dosegljiv. Sedežni red je to še dodatno otežil, saj sta obe generaciji sedeli med vrstniki, otroci pa so gledali spodbujevalca in ne starejših udeležencev. V programu, osnovanem na teoriji, je bilo tudi več samostojne dejavnosti, kar pa je vseeno boljše kot pasivno opazovanje.

Na površinskem nivoju bi lahko rekli, da tudi tradicionalni program upošteva določene principe teorije stikov, vendar pa niso upoštevali najboljših praks, povezanih s temi principi. Imeli so podporo vodstva, točno določeno osebje in redne aktivnosti, ne pa tudi ustreznega medgeneracijskega treninga za spodbujanje pozitivnih interakcij. Otroci in starejši so bili obravnavani kot enakovredni člani, vendar niso pokazali svojih unikatnih zmožnosti, s katerimi bi lahko prispevali k skupni aktivnosti. Sodelovanje k skupnemu cilju je bilo prisotno zgolj v smislu tihega poslušanja, ne pa aktivnega medgeneracijskega sodelovanja. Kljub rednim srečanjem udeleženci niso imeli priložnosti, da bi se prijateljsko povezovali preko samorazkrivanja. Tako za uspeh programa niso ključni zgolj principi, pač pa tudi direktni pristopi in procesi, ki temeljijo na principih.

Raziskovalci članek zaključijo s predlogi za nadaljnje raziskovanje na tem področju in poudarijo nekatere pomanjkljivosti teoretično osnovanega programa. Tudi tu se nekateri otro-

ci in starejši nikoli niso vključevali v medgeneracijsko vedenje, povprečje medgeneracijskega vedenja pa je bilo nižje kot pri drugih vedenjskih kategorijah. Zato bi bilo dobro preveriti, katere prakse spodbujajo visok nivo medgeneracijskih interakcij za posamezne udeležence. Medtem ko se medgeneracijski odnosi v družinskem kontekstu pojavljajo spontano, pa pozitivni stiki niso nujno lahki ali plod nekega instinkta. Zato je potrebno skrbno ocenjevanje in raziskovanje programov, pristopov in procesov, ki omogoča, da z medgeneracijskimi programi dosežemo kar najboljše rezultate. Kljub temu da priljubljenost medgeneracijskih programov raste, se vodje teh programov pogosto počutijo osamljeni v tej dejavnosti. Programe razvijajo po svojih najboljših zmožnostih, vendar brez ustreznega treninga. Večina izmed njih ima šolanje in izkušnje za delo z zgolj eno generacijo. V praksi najboljši uspeh izhaja iz tehnik, ki so osnovane na teoriji in raziskovanju. Teorija stikov ostaja pomembno orodje v podpiranju pozitivnih medgeneracijskih stikov, v praksi pa jo dopolnjuje vse večje število raziskav medgeneracijskih programov.

Martina Starc

Mojca Čerče (2010). Z roko v roki. Slovenj Gradec: Gimnazija Slovenj Gradec.

PROJEKT: Z ROKO V ROKI

Na Gimnaziji Slovenj Gradec so oblikovali projekt, ki je pod pokroviteljstvom Ministrstva za šolstvo in šport ter Evropskega socialnega sklada omogočil povezavo

- dveh vrtcev (Vrtec Dravograd in Vzgojno varstveni zavod Slovenj Gradec),
- dveh gimnazij (Šolski center Ravne, Gimnazija Ravne na Koroškem, Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija),
- štirih osnovnih šol (Prva Osnovna šola Slovenj Gradec, Druga Osnovna šola Slovenj Gradec, Osnovna šola Franja Goloba Prevalje

in Osnovna šola Neznanih talcev Dravograd) ter

- treh domov starostnikov iz koroške regije (Koroški dom starostnikov Dravograd, poslovni enoti Črneče in Slovenj Gradec in Dom starejših na Fari, Prevalje).

Z roko v roki je medgeneracijski projekt, ki si prizadeva vzpostaviti in razširiti solidarnost in sožitje med generacijami v okviru aktivnega in kreativnega preživljanja prostega časa. Spoštovanje, strpnost, solidarnost in druge osnovne socialne vrednote, ki pomenijo ključen korak v doseganju sožitja med ljudmi različnih generacij, se ne razvijejo čez noč. Potrebno jih je začeti gojiti že zelo zgodaj, pri majhnih otrocih, jih negovati, spodbujati, ceniti, osmišljati in ustvarjati pogoje za njihov razvoj pri malo večjih otrocih in z njimi ovrednotiti svoje življenje pri tistih največjih otrocih v srcu, sicer že starostnikih.

Aktivnosti, v katere so se udeleženci vključevali v obdobju dveh let, kolikor je projekt trajal, so bile na vsebinski ravni zasnovane tako, da so sledile vzgojno-izobraževalnim in razvojnim ciljem vsake izmed generacij. Tako so mentorji sodelujočih osnovnih šol, vrtcev in domov starostnikov organizirali številne dejavnosti, na katerih so sodelovali otroci iz vrtcev, učenci iz osnovnih šol, dijaki z gimnazij in stanovalci iz domov za stare. Skupaj so raziskovali življenje v preteklosti, praznovali dan starostnikov, ustvarjali na različnih delavnicah (delavnica o zdravilnih zeliščih, glasbena, likovna delavnica, delavnica o peki peciva po starih preverjenih receptih ...), priredili literarno srečanje in druge kulturne prireditve, tombolo, potopisna predavanja, obnovitveni tečaj nemščine, praznovanje pomladi, pusta, velike noči.

Da je bil projekt potreben in koristen ter da ga je potrebno nadaljevati, če ne drugače vsaj neformalno, so se strinjali tako vodje projekta, koordinatorji projekta, mentorji, otroci, učenci, dijaki, predvsem pa stanovalci domov starostnikov.

Navajam nekaj misli, ki so jih v zborniku Z roko v roki, ki je izšel ob koncu projekta, napisali nekateri sodelujoči:

Ravnatelj Gimnazija Slovenj Gradec mag. Stane Berzelak pravi: *»Življenjski krog, ki spremlja vse generacije, nas v vseh časih izenačuje v skrbi in premišljevanju o različnih obdobjih našega življenja ter nas preko tega generacijsko usodno povezuje. Povezati mladost in modrost je bil temeljni cilj našega projekta.«*

Manca Štrigl Javornik, koordinatorica projekta v Koroškem domu starostnikov Dravograd, enota Črneče, pravi, da je bilo iz aktivnosti v aktivnost več zainteresiranih stanovalcev. *»Druženje z otroki, učenci in dijaki je postalo težko pričakovano. Skozi delavnice, zabavne igre in razna predavanja so stanovalci aktivno preživljali prosti čas, med njim pa se je postopno razvijal poseben odnos, kar pa je bil tudi eden od ciljev projekta.«*

Nada Žunec, koordinatorica projekta na Drugi osnovni šoli Slovenj Gradec, je zapisala: *»Z medsebojnim sodelovanjem med mladimi in starejšimi so se prenašale izkušnje in znanja. Vsi udeleženi v projektu so se učili drug od drugega. Aktivnosti so mlade usmerjale k razmišljanju, kako odgovorno in aktivno preživljati prosti čas. Tako se je pri mladih krepila tudi zavest o prostovoljnem delu.«*

Hedvika Gorenšek, koordinatorica projekta na Osnovni šoli Goloba Prevalje, je o projektu povedala: *»Učenci so spoznali, da tudi oni lahko kaj doprinesejo k boljšemu medgeneracijskemu sožitju, da vsak član naše družbe, okolja lahko doda kamenček k mozaiku prijazne družbe vseh generacij. Seveda se moramo zavedati, da dveletni projekt ne more medgeneracijskega dialoga v celoti vzpostaviti, ampak je mogoče le kapljica v morje. A če ne bi bilo te kapljice, tudi morja ne bi bilo.«*

Ivica Vaukan, koordinatorica projekta v Vzgojno varstvenem zavodu Slovenj Gradec, se strinja z ostalimi sodelujočimi v projektu: *»Medgeneracijsko druženje je pomembno in potrebno. Otroci pridobivajo od starejših vrline, kot so strpnost, spoštovanje in solidarnost, hkrati pa*

oni s svojo odkritostjo, vedrino in igrivostjo dajejo povratno energijo starejšim.«

Renata Boštjan, mentorica z Gimnazija Ravne na Koroškem, ugotavlja: *»Izkušnja prostovoljnega dela in medgeneracijskega sožitja je koristna za dijake, saj jim pomaga graditi občutek povezanosti s starejšimi osebami. Spoznajo, da se lahko dobro počutijo tudi zunaj svojih vrstniških skupin, hkrati pa jim omogoča dejavno preživljanje prostega časa.«*

Karla Zajc Berzelak, mentorica z Gimnazije Slovenj Gradec, pravi, da so jo v projektu prevzele tankočutnost, odgovornost in zavzetost dijakov ter njihova zmožnost empatije. Postavila je aktualno vprašanje: *»Ko kdaj razmišljamo o drugačnih generacijah (neodgovornih, ležernih ...), se moramo vprašati, ali imajo sploh kdaj možnost, da se dokažejo.«* In našla odgovor: *»Takšni projekti razkrivajo, da se v prav slehernem skrivajo pozitivne vrednote. Sem imela srečo pri izbiri dijakov? Ne verjamem.«*

Silvija Ravnikar, mentorica na Osnovni šoli Neznanih talcev Dravograd, se je spomnila *»na smejanih in iskrenih obrazov dveh popolnoma različnih generacij, ki sta tako v kratkem času spletli trdne vezi in ustvarili domačnost v prijetnih pogovorih. Z roko v roki je brez dvoma ponovno obudil človečnost, toplino in iskrenost.«*

Odgovorni, vodje, koordinatorji in mentorji projekta, torej srednja generacija, so bili pogosto zaradi odgovornosti in izpolnjevanja vseh obveznosti do naročnika obremenjeni, vendar so kljub temu začutili, da so pomembnejši neposredni cilji projekta. Tako so se ves čas projekta trudili za krepitev solidarnosti med generacijami z medsebojno podporo ter prenosom znanja in izkušenj, za krepitev socialne kohezije, kulture sobivanja in razvoja medgeneracijske stabilnosti, za odgovorno in kreativno preživljanja prostega časa in za krepitev zavesti o prostovoljstvu in spodbujanje k njegovi dejavnosti.

Ravnatelj Gimnazije Slovenj Gradec, mag. Stane Berzelak, zaključuje, *»da so Korošci s projektom pokazali Sloveniji, kako lahko živi medge-*

neracijsko sožitje ter upa, da bodo njihovi primeri dobre prakse tudi koristen pripomoček tistim, ki bodo v prihodnje gradili medgeneracijsko sožitje.«

Neobremenjeni in polni pristnih pričakovanj sta v projekt vstopili mlada in stara generacija, tako so otroci iz vrtca, učenci iz osnovnih šol in dijaki z gimnazij obiskovali stanovalce v domu starostnikov. Z njimi so se družili, skupaj ustvarjali na delavnicah, si izmenjavali izkušnje, se učili drug od drugega in se zabavali. Nekaj izjav mladih in starih, ki dokazujejo, da jim je bilo medgeneracijsko druženje in sodelovanje v zadovoljstvo in ponos.

Tamara, učenka Druge osnovne šole Slovenj Gradec, je napisala: *»V tem projektu smo stanovalcem pričarali veliko lepih trenutkov, se z njimi družili, skupaj ustvarjali in izmenjavali izkušnje. Mislim, da smo s tem naredili nekaj dobrega zase, saj so nam starejši veliko pripovedovali o življenju v preteklosti in nam posredovali svoje življenjske izkušnje. Z našimi aktivnostmi smo starostnikom krajšali urice in jim obudili spomine na njihovo mladost in šolska leta. Vedno so nas toplo sprejeli in pogostili. Vedno, ko sem odhajala iz doma starostnikov, sem v sebi začutila neko zadovoljstvo, da sem naredila nekaj koristnega za sočloveka. Upam, da se bo ta projekt še kdaj ponovil, saj mi je bilo druženje s starejšimi prijetno.«*

Anja Perovnik, učenka osnovne šole Neznanih talcev Dravograd, je ugotovila: *»Pravijo, koliko zamisli imamo mladi, pa sem videla starejše, ko se spravijo k delu – neverjetno!«*

Melita, dijakinja Gimnazije Ravne na Koroškem, je spoznala: *»Delo s starejšimi ljudmi je zelo zanimivo in jim je všeč, če jim mladi lahko skrajšamo in polepšamo dan. Naučila sem se sporazumevanja z njimi, česar si prej nisem toliko upala.«*

Jure, dijak Gimnazije Ravne na Koroškem, je opazil: *»Mladi in stari imamo nekaj skupnega: vsi se veselimo novih dogodivščin. Res smo vsi mladi po srcu.«*

Anja, dijakinja Gimnazije Slovenj Gradec, razmišlja: *»Zelo je koristno, da se že v mladih letih*

soočimo z dejstvom, da mladost ni večna in da tudi ljudje drugih starostnih generacij čutijo potrebo po sprejetosti. Prav tako sem se naučila pristnega stika s človekom in njegovim mišljenjem.«

Jožica Maklin, stanovalka Doma starejših na Fari, o druženju z mladimi pravi: »Hitro se ujamemo in si imamo veliko povedati. Ko odidejo, nastane neka praznina, vendar vem, da se bodo vrnili in da bodo zraven pripeljali še druge. Želim si, da pridejo še večkrat, saj nas bogatijo, mi pa njih.«

Ivana Grobelnik, stanovalka Doma starejših Na Fari, razmišlja: »Otroci, ki prihajajo med nas že vsa leta, odkar sem v domu, so vedno zelo prisrčni, prijazni, radi nam pomagajo, kadar naše roke niso več dovolj spretno. Vedno znova se razveselimo njihovega obiska. Na nas niso pozabili niti na pustni dan, saj so k nam prišli našemljeni, popoldne pa so zaplesali ob živi glasbi.«

Barbara Štehnar, stanovalka Doma starejših Na Fari, o življenju v domu in obiskih mladih pravi: »Rada se vključujem v življenje v domu na čim bolj aktiven način. Dogaja se veliko, in če me stvar zanima, se ji pridružim. Vedno pa sem zelo vesela, ko pridejo med nas otroci, tisti iz vrtca, osnovne šole ali pa dijaki. Vseeno. Vedno je živahno, sproščeno, lepo, po druženju z njimi se počutim dobro. Zdi se mi, da veliko damo eden drugemu. Otroci se učijo od nas, mi pa od njih.«

Zaključimo lahko z mislijo Mojce Čerče, koordinatorke projekta, z Gimnazije Slovenj Gradec: »Skupen dialog in solidarnost med generacijami sta tisti dve socialni veščini, preko katerih lahko dosežemo razvoj in ohranjamo vrednost socialnih vrednot. In tega smo si v projektu Z roko v roki želeli; brez socialnih vrednot in dialoga ne bi bil Človek, pa tudi z roko ob roki ali z roko proti roki v življenju je hoditi in priti do cilja prazno, brez prave vsebine. Družbena solidarnost ima veliko oblik, smisel našega projekta pa jih je bil odkriti in podpreti. Uspelo nam je!«

Maja Rant

Jakomin Alenka, ured. (2008). *Knjižica receptov za dolgo življenje. Skupnost socialnih zavodov Slovenije*. V: http://www.drogakolinska.si/uploads/news/100_letniki_in_recepti_za_dolgo_zivljenje.pdf (sprejem 31. 1. 2011), 24 str.

RECEPTI ZA DOLGO ŽIVLJENJE

»Sto let. Sto spominov. Sto zgodb o osebnih občutkih sreče, zadovoljstva, radosti. Sto zgodb o padcih, vzponih, solzah žalosti in veselja. Za take zgodbe se moramo znati boriti. Tudi sto in več let, če je treba.«

Skupnost socialnih zavodov Slovenije je izdala *Knjižico receptov za dolgo življenje*, v kateri stoletniki iz različnih domov za starejše po Sloveniji pripovedujejo svoje življenjske zgodbe. Knjižica je opremljena s fotografijami starostnikov, pod katerimi se poleg njihovih imen nahaja tudi navedba doma upokojevcev, v katerem posameznik živi, ter njegova življenjska pripoved z receptom za dolgo življenje.

In kakšen je recept za dolgo življenje? Ga je mogoče zapisati na list papirja in se po njem ravnati?

Vsi sodelujoči, ki so predstavljeni v knjižici, so šli v življenju skozi hude čase, a so kljub temu učakali visoko starost. Bili so vajeni poštenega dela, predvsem pa skromnosti, katera jih spremlja še danes.

Amalija Ambruž iz Doma starejših Lendava pravi, da ni nobenega posebnega recepta za dolgo življenje, vsaj ona ga ne pozna. Lahko pa trdi, da si mora vsak človek prizadevati za voljo do življenja sam, pa čeprav so časi zelo hudi. Sama je imela težko življenje. Pri dvanajstih je odšla od doma služiti na kmetijo. Ker ni prejela plačila, se je vrnila domov. Mati je ni imela rada, zato je šla živeti k botri. Pri štiriindvajsetih se je poročila in odšla na delo v Francijo, mož pa je ostal doma. Vse, kar je zaslužila, je pošiljala domov možu, ki je ves denar v glavnem zapravil za pijačo. Spomini na ta čas so boleči. Domov se je vrnila leta 1939, med drugo svetovno vojno